

■ 75-lecie Instytutu Zachodniego w Poznaniu

Jadwiga Kiwerska, Jacek Kubera

Instytut Zachodni w Poznaniu 10 grudnia br. będzie obchodził 75-lecie istnienia. Przez ten okres stał się ważną placówką niemcoznawczą, znaną również w międzynarodowym środowisku naukowym i eksperckim. Zainteresowania badawcze i analityczne zespołu IZ konsekwentnie koncentrują się na historii i współczesności Niemiec, dziejach i obecnym stanie relacji polsko-niemieckich, przemianach na Ziemiach Zachodnich i Północnych, problematyce europejskiej i transatlantyckiej, zagadnieniach bezpieczeństwa globalnego. Instytut szczyci się własną oficyną wydawniczą (Wydawnictwo Instytut Zachodni) oraz wychodzącym nieprzerwanie od 1945 r. czasopismem „Przegląd Zachodni” ([link](#)). Publikacje pracowników IZ ukazują się także on-line w serii IZ Policy Papers ([link](#)) i Biuletyn Instytutu Zachodniego ([link](#)).

1. Ziemie Zachodnie i Północne - pionierskie studia badawcze

Myśl zachodnia, czyli przedwojenne badania dotyczące ziem niegdyś należących do Polski, które później stały się wschodnimi kresami Niemiec, stanowiąca najważniejszą przesłankę powstania IZ, była też inspiracją dla podjęcia w nim prac badawczych dotyczących tematyki tzw. Ziemi Odzyskanych niemal natychmiast po jego utworzeniu. Pierwszą publikacją Instytutu Zachodniego, wydaną wiosną 1945 r., a więc zanim na konferencji w Poczdamie zdecydowano o zmianach terytorialnych w Europie, była książka autorstwa **Marii Kiełczewskiej i Andrzeja Grodka** pod wymownym tytułem *Odra-Nisa, najlepsza granica Polski*. Kolejne publikacje powstające w IZ bądź uzasadniały znaczenie włączenia wschodnich rubieży Niemiec w granice państwa polskiego, bądź dowodziły polskości ziem macierzystych,

Redakcja:

Radosław Grodzki
Jacek Kubera
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 29(403)/2019
10.10.19

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

którą to koncepcję starał się upowszechnić założyciel IZ i jego pierwszy dyrektor prof. Zygmunt Wojciechowski.

Wyrazem troski naukowców z IZ, aby nadać nowym terytoriom silny rys polskości, była ich **praca przy wprowadzaniu na Ziemiach Odzyskanych polskich nazw**. Dla tych celów w IZ ponownie wydano, w rozszerzonej wersji, przedwojenną publikację językoznawcy ks. Stanisława Kozierowskiego pt. *Atlas nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej* (1945), a także opracowano i opublikowano *Słownik polskich nazw miejscowości w b. Prusach Wschodnich i na obszarze b. Wolnego Miasta Gdańska* (1946). W poznańskiej placówce istniała nawet Komisja Onomastyczna, która pracowała nad *Skorowidzem nazw miejscowości Pomorza Zachodniego i Ziemi Lubuskiej* (1947). Ekipy pracowników IZ od 1946 r. **przemierzały Ziemię Odzyskaną, prowadząc tam badania terenowe**. Wykonano wówczas setki zdjęć, które znalazły się w **Archiwum Ziemi Zachodnich i Północnych** ([link](#)).

Nowe perspektywy badawcze dla Ziemi Odzyskanych otworzyły się w 1956 r. Przystąpiono wówczas do socjologicznych badań terenowych nad różnymi aspektami przemian społecznych na tych obszarach. W ten sposób **w poznańskiej placówce zrodziła się socjologia Ziemi Zachodnich**. W 1957 r. rozpoczęto wydawanie uznanej serii *Ziemi Zachodnie - Studia i Materiały*, w której dotychczas ukazało się 26 prac takich badaczy, jak: Zygmunt Dulczewski, Andrzej Kwilecki, Władysław Markiewicz, Andrzej Sakson, Kazimierz Żygulski. Głośnym w kraju i za granicą przedsięwzięciem IZ z pogranicza nauki i popularyzacji wiedzy były **konkursy na pamiątki mieszkańców Ziemi Odzyskanych, przeprowadzone w latach 1956, 1966 i 1970**. Materiały, które wówczas napłynęły, pojawiły się następnie w różnych publikacjach i do dzisiaj traktowane są jako ważne źródło historyczne oraz cenna podstawa badań socjologicznych.

Kolejny „renesans” badań Ziemi Zachodnich i Północnych nastąpił po 1989 r., gdy można już było podjąć tematy dotąd z konieczności pomijane. Powrócono nie tylko do problematyki pogranicza polsko-niemieckiego, ale **wzbogacono te badania o nowe aspekty, rozważając losy ludności rodzimej (Ślązacy, Kaszubi, Mazurzy i Warmiacy)** czy analizując temat mniejszości niemieckiej w Polsce, a nawet rozszerzając zakres badań o pogranicze polsko-rosyjskie (Obwód Kaliningradzki). Bezprecedensowe w tematyce były **prace nad niemiecką spuścizną kulturową na Ziemiach Zachodnich i Północnych**, czego efektem jest choćby książka pod red. Zbigniewa Mazura pt. *Wspólne dziedzictwo? Ze studiów nad stosunkiem do spuścizny kulturowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych* (2000). Przez kilka lat w IZ wychodziło też czasopismo „Siedlisko” ([link](#)), poświęcone tematyce Ziemi Zachodnich i Północnych, gdzie wśród autorów przeważali regionaliści i lokalni pasjonaci.

Nawiązując do istniejącej wcześniej Komisji Koordynacyjnej Instytutów Ziemi Zachodnich, poznańska placówka stanowi punkt ciężkości powstałej w 2017 r. Sieci Ziemi Zachodnich i Północnych. W ramach tego konsorcjum IZ współpracował m.in. przy realizacji interaktywnej wystawy „Wrastanie” ukazującej losy ludności, której po II wojnie światowej przyszło zasiedlać Ziemię Odzyskaną. Zainteresowanie, jakim cieszyła się ta ekspozycja, wędrująca w 2018 r. po różnych miastach w zachodniej i północnej Polsce, dowodziło atrakcyjności i znaczenia tej problematyki.

Inne prace (wybór):

1. Winiewicz Józef, *Dokoła nowej granicy polsko-niemieckiej*, „Przegląd Zachodni” 1945, nr 4/5, s. 171-180, [link](#);
2. Wojciechowski Zygmunt, *Jedność ziem nad Wisłą i Odrą*, „Przegląd Zachodni” 1952, nr 1/2, s. 1-10, [link](#);
3. Kwilecki Andrzej, *Materiały – Liczebność i rozmieszczenie grup mniejszości narodowych na Ziemiach Zachodnich*, „Przegląd Zachodni” 1964, nr 4, s. 376-386, [link](#);
4. Lisiecki Stanisław, *Problemy społeczne i kulturowe adaptacji niemieckiego dziedzictwa kulturowego*, „Przegląd Zachodni” 1997, nr 3, s. 163-174, [link](#);
5. Sakson Andrzej, *Od Kłajpedy do Olsztyna. Współcześni mieszkańcy byłych Prus Wschodnich: Kraj Kłajpedzki, Obwód Kaliningradzki, Warmia i Mazury*, Poznań 2011, ss. 828.

2. Badania nad okupacją hitlerowską w Polsce

Badania nad II wojną światową i okupacją hitlerowską w Polsce podjęto w IZ już w czerwcu 1945 r. Znaczenie tematu okupacji, tak bardzo bolesnego i tragicznego doświadczenia dla Polaków, spowodowało, że stała się ona jednym z najważniejszych zagadnień analizowanych w IZ. Zajmowało się nią grono wybitnych historyków i prawników: Karol Marian Pospieszalski, Alfons Kłafkowski, Edward Serwański, Barbara Bojarska, Jerzy Marczewski, Maria Rutowska, Marian Woźniak.

Trudno przecenić naukowe, a także polityczne znaczenie ich prac - wystarczy wspomnieć, że ustalenia naukowców z IZ wykorzystano w procesach przeciwko niemieckim zbrodniarzom wojennym. Taką rolę spełniły pierwsze tomy *Documenta Occupationis Teutonicae* (później *Documenta Occupationis*) ([link](#)), zawierające dowody bezprawia i zbrodni dokonanych na narodzie polskim, włączone do akt procesowych Międzynarodowego Trybunału Wojskowego w Norymberdze. Istniała też ścisła współpraca poznańskich badaczy z Główną Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Dzisiaj taka współpraca wiąże poznańską placówkę z IPN oraz polskimi muzeami martyrologicznymi, a także z Yad Vashem w Jerozolimie i Holocaust Memorial Museum w Waszyngtonie.

Gromadzone przez lata dokumenty, materiały archiwalne, fotografie, czasopisma, wreszcie osobiste zapiski i wywiady tworzą unikatowy zbiór - **Archiwum II Wojny Światowej** ([link](#)), z którego korzystają nie tylko krajowi oraz zagraniczni badacze i eksperci, ale również osoby poszkodowane przez III Rzeszę, którym wystawiane były specjalne zaświadczenia, upoważniające do uzyskania finansowego zadośćuczynienia. Materiały pochodzące ze zbiorów IZ zamieszczane są w monografiach i albumach, eksponowane na wystawach, wykorzystywane w filmach dokumentalnych i reportażach.

Wysiłek badawczy zespołu IZ zaowocował dziesiątkami książek i artykułów. Pisało o eksterminacji polskiej inteligencji i ludzi Kościoła katolickiego, eliminacji grup nauczycieli, przedstawicieli świata kultury i nauki. Charakteryzowano prześladowania Polaków w tzw. Kraju Warty i na ziemiach wcielonych do III Rzeszy, opisywano, jak funkcjonował tam hitlerowski system okupacyjny. Odkrywano słabiej obecne w świadomości Polaków, zdominowanej wiedzą o Generalnym Gubernatorstwie, aspekty zbrodniczej polityki III Rzeszy wobec narodu polskiego.

Obok kolejnych tomów Documenta Occupationis, wydarzeniem edytorskim była opracowana w Instytucie Zachodnim monumentalna *Encyklopedia konspiracji wielkopolskiej (1939-1945)* (1998) ([link](#)), zmieniająca dotychczasowy, wielce krzywdzący obraz słabszego zaangażowania mieszkańców Kraju Warty w ruch oporu. Dużym zainteresowaniem Wielkopolan cieszył się także XVI tom Documenta Occupationis poświęcony obozowi przesiedleńczemu na ulicy Główniej w Poznaniu (2008), przez który przeszły dziesiątki tysięcy mieszkańców Kraju Warty, zanim ich deportowano do GG. Obok dokumentów i fotografii w tomie tym zamieszczono alfabetyczną listę wszystkich więzionych w Lager Glowna, sporządzoną na podstawie oryginalnych niemieckich wykazów.

Inne prace (wybór):

1. Pospieszalski Karol Marian, *Wyrok Norymberski*, „Przegląd Zachodni” 1948, nr 2, s. 129-141, [link](#);
2. Serwański Edward, *Z działalności konspiracyjnej Wielkopolan w latach okupacji hitlerowskiej*, „Przegląd Zachodni” 1974, nr 5/6, s. 131-162, [link](#);
3. Rutowska Maria, *Wysiedlenie ludności polskiej z Kraju Warty do Generalnego Gubernatorstwa 1939-1941*, Poznań 2004, ss. 238;
4. Rutowska Maria, *Represje niemieckie wobec ludności polskiej na ziemiach wcielonych do III Rzeszy w latach II wojny światowej (1939-1945)*, „Przegląd Zachodni” 2009, nr 2, s. 59-75, [link](#);
5. Rudawski Bogumił, *Grabież mienia w Kraju Warty 1939-1945. Działalność Urzędu Powierniczego w Poznaniu*, Poznań 2018, ss. 281.

3. Stosunki polsko-niemieckie

Stosunki polsko-niemieckie i ich szerokie uwarunkowania, rozważane zarówno w aspekcie historycznym, jak i współcześnie, od początku stanowiły w IZ ważny przedmiot zainteresowania badawczego. W latach PRL-u prace nad tym zagadnieniem, silniej niż w przypadku innych tematów podejmowanych przez zespół IZ, uzależnione były od zmieniającego się stanu relacji między trzema stolicami: Warszawą a Berlinem i Bonn, poddane były też wyraźnym naciskom politycznym. Okoliczności te wręcz uniemożliwiały rzetelny opis ówczesnych relacji polsko-niemieckich, a nawet nie pozwalały na badanie niektórych ich aspektów.

W pierwszej dekadzie (1945-1955) badania nad stosunkami polsko-niemieckimi koncentrowały się na ich historycznym wymiarze. Symbolicznym osiągnięciem tamtego czasu była książka Z. Wojciechowskiego pt. *Polska – Niemcy. Dziesięć wieków zmagania* (1945). W latach późniejszych (1956-1970) zależność od wytycznych władzy uwidoczniła się w podejmowaniu studiów mających uzasadniać postępowy charakter NRD i jej dobre relacje z Polską, a demaskować Niemcy Zachodnie jako państwo rewizjonistyczne i militarystyczne, wrogo nastawione do Polski.

Podpisanie 7 grudnia 1970 r. Układu PRL-RFN o podstawach normalizacji i uznanie zachodniej granicy przez Bonn **otworzyło kolejny etap w dziejach poznańskiej placówki** – osłabły nieprzychylnie Niemcom Zachodnim uwarunkowania, w których dotąd IZ funkcjonował. Podjęto pierwsze próby naukowego podsumowania powojennych stosunków na linii Warszawa-Bonn oraz poddano dość rzetelnej analizie sporne kwestie. To wówczas powstały **wnikliwe studia nad politycznymi, prawnymi i gospodarczymi**

aspektami relacji polsko-niemieckich, w których było mniej ideologii i politycznego zaciętrzewienia, a więcej sumiennej analizy stanu relacji polsko-niemieckich.

Ówczesną rangę IZ potwierdziło zaangażowanie jego przedstawicieli w prace Komisji Podręcznikowej, której powstanie wiąże się z podpisanym w 1970 r. Układem. Choć sama myśl o podjęciu polsko-niemieckiej dyskusji na temat podręczników pojawiła się w IZ już w połowie lat 50., gdy to jego naukowcy odnieśli się pozytywnie do wysuniętej przez niemieckiego pedagoga Enno Meyera propozycji rozpoczęcia dialogu z Polakami na temat treści podręczników. Meyer pisał: „Między nami, Niemcami a Słowianami, wznoszą się przecież całe góry historycznych uprzedzeń, które należy uprzątnąć”.

Po podpisaniu Układu PRL-RFN powrócono w IZ do pomysłu wspólnej pracy nad rewizją podręczników - wraz z Akademią Ewangelicką z Berlina Zachodniego zorganizowano kilka konferencji na temat zmian w podręcznikach. Stały się one bezpośrednią inspiracją do powołania pod auspicjami UNESCO polsko-niemieckiej komisji ds. podręczników szkolnych w zakresie historii i geografii. **Komisja Podręcznikowa była inicjatywą pionierską w skali międzynarodowej**, punktem odniesienia dla podobnych wysiłków podejmowanych później przez Japonię i Koreę Płd. Mimo różnych kontrowersji i nierozstrzygniętych do końca kwestii, **Komisja Podręcznikowa okazała się ważnym przedsięwzięciem. Stanowiąc przez wiele lat jedną z nielicznych płaszczyzn dyskusji między naukowcami z Polski i RFN**, przyczyniła się do przelamania wielu stereotypów i w efekcie pozytywnego kształtowania świadomości Polaków i Niemców. Miał w tym udział IZ, który udzielał jej wsparcia merytorycznego i osobowego. Pierwszym przewodniczącym Komisji ze strony polskiej był prof. Władysław Markiewicz, wcześniej dyrektor IZ, zaś jego następcą w 1983 r. został prof. Antoni Czubiński, wówczas szef poznańskiej placówki. **To w IZ powstawały merytoryczne sugestie dla polskich przedstawicieli w Komisji Podręcznikowej i tutaj publikowano materiały oraz zalecenia z jej prac.**

Równie znaczący był wkład IZ w prace Forum Polsko-Niemieckiego, płaszczyzny szerokiej debaty przedstawicieli środowisk politycznych, gospodarczych i naukowych z Polski i RFN. W założeniu Forum miało stanowić kolejny element procesu rozpoczętego po 1970 r., a prowadzącego do normalizacji i porozumienia polsko-niemieckiego. Forum Polsko-Niemieckie rozpoczęło działalność w 1976 r., a wśród reprezentujących polskie niemcoznawstwo badaczy pojawiali się też naukowcy z IZ.

W nowych warunkach początku lat 90., polskie MSZ uznało, że to poznańska placówka może być wsparciem dla realizacji polityki zbliżenia z Niemcami. Dlatego powierzono jej zadanie organizowania - we współpracy ze stroną niemiecką - dwóch kolejnych spotkań w ramach Forum Polsko-Niemieckiego: najpierw w Gdańsku w 1995 r., a następnie w Bonn w 1997 r. Spotkania te potwierdziły, że Forum pozostało dobrą formą dialogu elit, reprezentujących różne środowiska, zwłaszcza w jakże ważnych wówczas dla Polski procesach transformacji i integracji ze strukturami euroatlantyckimi.

Przemiany demokratyczne w Polsce i odbudowa jednej państwowości Niemiec na początku lat 90. doprowadziły do przelomu w stosunkach polsko-niemieckich. Doszło wówczas do podpisania przez Polskę i zjednoczone Niemcy dwóch ważnych traktatów: o potwierdzeniu granicy – 14 listopada 1990 r. i o dobrym sąsiedztwie – 17 czerwca 1991 r. Tym samym rozpoczęła się nowa epoka w dziejach IZ. Od tego momentu jej zespół naukowy będzie towarzyszył zbliżeniu polsko-niemieckiemu, obserwując,

analizując i opisując zachodzące zmiany, a czasami je nawet inspirując lub krytycznie komentując.

Podjęte zostały tematy wcześniej zakazane lub niepożądane. Najpierw w ujęciu historycznym starano się opisać wydarzenia i zjawiska, które poprzednio podlegały cenzorskim zapisom. Taki charakter miała zbiorowa praca pod red. Anny Wolff-Powęskiej pt. *Polacy wobec Niemców* (1993), w której po raz pierwszy w polskim niemcoznawstwie na różnych płaszczyznach rozważano stosunek Polaków do Niemców i Niemiec w latach PRL-u, wnikliwie analizując jego uwarunkowania, charakter i skutki. Nowatorsko przeprowadzoną analizą politologiczną relacji polsko-niemieckich była też książka Krzysztofa Malinowskiego pt. *Polityka Republiki Federalnej wobec Polski w latach 1982-1992* (1997).

W polu zainteresowań badawczych znalazły się **nowe formy i płaszczyzny współpracy między Polakami a Niemcami:** kooperacja regionów i gmin, sił politycznych i Kościołów, organizacji społecznych i kulturalnych. Efektem tych dociekań naukowych były wysoko cenione publikacje IZ, choćby książka pod red. Dietera Bingena i K. Malinowskiego pt. *Polacy i Niemcy na drodze do partnerskiego sąsiedztwa (1989-1998)* (2000) lub pod red. A. Wolff-Powęskiej i D. Bingena pt. *Polacy - Niemcy. Sąsiedztwo z dystansu* (2004). Zajmowano się także analizą politycznych i gospodarczych aspektów stosunków z Niemcami, związanych czy to z akcesją Polski do NATO, czy naszym członkostwem w UE (np.: Bogdan Koszel, *Trudny dialog. Polsko-niemiecka wspólnota interesów w zjednoczonej Europie* - wyd. 2001; K. Malinowski, *Polska i Niemcy w Europie. Różnice interesów - uwarunkowania i konsekwencje* - wyd. 2015).

Konsekwentnie **rozwijana była współpraca IZ z niemieckimi ośrodkami naukowymi i eksperckimi.** Wspólnie realizowano projekty bilansujące relacje polsko-niemieckie, organizowano konferencje naukowe, na których prezentowano polskie i niemieckie widzenie ważnych problemów i wyzwań, zarówno tych o wymiarze bilateralnym, jak i europejskim, a nawet globalnym. Realizując wielopłaszczyznowo swoje zadania badawcze i analityczne, IZ starał się współkształtować polsko-niemieckie porozumienie, bacznie śledził i oceniał jego przebieg i konsekwencje, formułował prognozy i kreślił perspektywy. Z sukcesem realizował swą misję badawczą i analityczną, sytuując się jako ważna, pozauniwersytecka instytucja naukowa.

Inne prace (wybór):

1. Wolff-Powęska Anna, *Polacy - Niemcy: partnerstwo społeczeństw*, „Przegląd Zachodni” 2007, nr 4, s. 3-9, [link](#);
2. Koszel Bogdan, *Polska i Niemcy w Unii Europejskiej. Pola konfliktów i płaszczyzny współpracy*, Poznań 2008, ss. 282;
3. Götz Marta, *Polacy i Niemcy wobec przyszłości Unii Europejskiej*, „IZ Policy Papers” 12/2013, [link](#);
4. Zespół, *Bilans 25 lat Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991*, „IZ Policy Papers” 17/2016, [link](#);
5. Żerko Stanisław, *Reparacje i odszkodowania w stosunkach między Polską a RFN*, „IZ Policy Papers” 22/2017, [link](#).

4. Niemcoznawstwo w Instytucie Zachodnim

Sztandarową wizytówkę IZ stanowią badania nad Niemcami. Specjalizując się w zagadnieniach niemcoznawczych, **poznajska placówka zgromadziła na potrzeby badań naukowych i analiz eksperckich największe w Polsce zbiory związane tematycznie z historią i współczesnością Niemiec**, dysponuje też unikatowym w skali kraju, najczęściej pełnym, kompletem najważniejszych niemieckich czasopism naukowych i tytułów prasowych. W jej posiadaniu są również niemieckie wydawnictwa o charakterze informacyjnym, a także publikowane serie niemieckich dokumentów.

Prace indywidualne i projekty zbiorowe, materiały analityczne i eksperckie, realizowane w IZ, obejmują **aspekty wewnętrzne i zewnętrzne rozwoju Niemiec oraz problemy ich otoczenia międzynarodowego**. Uwaga skoncentrowana jest na niemieckim systemie gospodarczym i finansowym, przemianach świadomości społecznej Niemców, ich aktywności politycznej i systemie partyjnym, aspektach prawnych państwa niemieckiego, charakterze i osiągnięciach niemieckiej kultury. Wymiar międzynarodowy dotyczy roli i miejsca RFN w Unii Europejskiej, relacji Niemiec z bliższymi i dalszymi sąsiadami, ich aktywności w ramach wspólnoty transatlantyckiej, wreszcie analizowane jest stanowisko Niemiec wobec bezpieczeństwa europejskiego i globalnego, a także najważniejszych wyzwań i zagrożeń współczesności. Sposób ujęcia problemu, wnikliwość analizy, a zwłaszcza wiedza, kompetencje i doświadczenie ich autorów powodowały, że wiele z tych prac na trwałe weszło do dorobku polskiego niemcoznawstwa.

Grono badaczy w IZ jako jedno z pierwszych środowisk naukowych w Polsce **podjęło się zadania analizy, opisu i oceny procesu zjednoczenia Niemiec**. Efektem prowadzonych badań były opublikowane w latach 1990-1994 raporty dotyczące aktualnych aspektów procesu zrastania się dwóch państw niemieckich. A nieco później pojawiły się pogłębione analizy, w których uwzględniono już perspektywę czasu i różnorodność skutków zjednoczenia Niemiec (*Zjednoczenie Niemiec. Studia politologiczno-ekonomiczno-prawne*, pod red. L. Janickiego, B. Koszela, W. Wilczyńskiego – wyd. 1996; *Rola nowych Niemiec na arenie międzynarodowej*, pod red. Z. Mazura – wyd. 1996; *Zjednoczone Niemcy. Bilans przemian ekonomicznych, społecznych i politycznych. 1990-2002*, pod red. J. Kiwerskiej, P. Kalki – wyd. 2004). Kontynuując ten wysiłek badawczy, w latach 2009-2013 przygotowano i opublikowano wielotomową serię pod wspólnym tytułem *Republika Federalna Niemiec 20 lat po zjednoczeniu. Polityka, gospodarka, społeczeństwo*. Były to publikacje ujmujące całościowo, interdyscyplinarnie i wieloaspektowo przemiany w Niemczech na przestrzeni dwóch dekad oraz ich wpływ na stosunki z Polską oraz rangę państwa niemieckiego w Europie i świecie.

Dzisiaj bardzo wiele prac ma charakter analiz eksperckich i dotyczy aktualnych aspektów polityki wewnętrznej i zagranicznej Niemiec. Taki charakter mają opracowania odnoszące się do aktywności Niemiec w Unii Europejskiej i wspólnocie transatlantyckiej, ich relacji bilateralnych, niemieckiej polityki bezpieczeństwa czy też pozycji gospodarczej Niemiec w świecie. Wiele analiz dotyczy gospodarki Niemiec, zmian w niemieckim systemie partyjnym, aspektów prawnych. Odkrywa się też interesujące tematy z pogranicza kultury i polityki. Z kolei analizy o gospodarczych relacjach Niemiec z nowymi mocarstwami, takimi jak np. Chiny, czy też dotyczące miejsca Niemiec w świecie wysokich technologii, poruszające zagadnienia polityki energetycznej lub

migracyjnej, walki z terroryzmem i innymi zagrożeniami współczesności potwierdzają, że niekwestionowanym **atutem IZ pozostaje umiejętność reagowania na aktualne wyzwania naukowe i oczekiwania eksperckie.**

Inne prace (wybór):

1. Kubiak Piotr, *System partyjny i partie zjednoczonych Niemiec (1990-2013)*, Poznań 2014, ss. 306;
2. Dobrowolska-Polak Joanna, *Niemieckie przewodnictwo w Unii Europejskiej w procesie zarządzania kryzysem migracyjnym*, „Przegląd Zachodni” 2016, nr 3, s. 123-135, [link](#);
3. Kiwerska Jadwiga, *Partnerstwo w przywództwie? Stany Zjednoczone i Niemcy (1989-2016). Perspektywa polska*, Poznań 2017, ss. 398;
4. Janoś Karol, Kubera Jacek, *Reformy strefy euro. Niemcy wobec propozycji Francji i Komisji Europejskiej*, „Przegląd Zachodni” 2018, nr 2, s. 83-96.
5. Morozowski Tomasz, *Europa w poszukiwaniu odpowiedzi na ekspansję gospodarczą Chin w Europie*, „Przegląd Zachodni” 2018, nr 1, s. 63-80.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autorów.

Jadwiga Kiwerska – prof. dr hab., pracownik Instytutu Zachodniego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, historyk i politolog, specjalista w zakresie stosunków międzynarodowych, zwłaszcza polityki amerykańskiej.

Jacek Kubera – dr, pracownik Instytutu Zachodniego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, socjolog i romanista, autor prac z zakresu socjologii migracji i polityki europejskiej.